

**Әбдіраманова Ботагөз Ақайдарқызының / 6D120100 - «Ветеринарлық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «*Trichophyton verrucosum* қоздырғышын молекулярлық-генетикалық тест жүйесімен анықтау және поливалентті инактивтендірілген вакцинамен алдын алу және емдеу» тақырыбындағы орындалған диссертациялық жұмысына
Ресми рецензенттің жазбаша пікірі**

р/н №	Өлшем шарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) <u>диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);</u> 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Қазақстан Республикасында 2018-2020 жылдарға арналған диссертациялық жұмыс «Бұқашықтарды кастрациялау, белсенділігін басу, бұқашықтарды бордақылау алаңында сұрыптау және практикалық технологияларды әзірлеу» жобасы бойынша, ҚР ҒЖЖБ ТМК, BR06249373-20 (2018-2020 жж.) бағдарламасы) және 2022-2024 жылдары «Жас Ғалым» жобасы бойынша орындалды.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	<u>Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.</u>	<i>Trichophyton verrucosum</i> дерматофитін патологиялық материалдарда ПТР арқылы жедел балау қою әдісін дер кезінде қолдану арқылы, ірі қара малдың трихофитиясына қарсы поливалентті инактивтендірілген вакцинаны өндірістік жағдайға жоспарлы түрде енгізу бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып табылады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) <u>жоғары;</u> 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Өзі жазу деңгейі жоғары.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) <u>негізделген;</u> 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	Қазақстан Республикасының әрбір өңірінде ірі қара малдың трихофитиясының жас төлдердің арасындағы індеттік ахуалы анықталды және қолданылған вакцинаның алдын алу және емдік тиімділігі нақтыланды. Ірі қара малдың трихофития індетінің ахуалын анықтау барысында ҚР патенті алынды: Залалды материалда <i>Trichophyton verrucosum</i> ды анықтау

		әдісі. Пайдалы модель ҚР №8224, 30 маусым 2023 жыл. Алғаш рет ветеринария саласында патологиялық материалда <i>Trichophyton verrucosum</i> дерматофитін ПТР арқылы жедел балау әдісі енгізілді.
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) <u>айқындайды</u> ; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	<i>Trichophyton verrucosum</i> дерматофитін патологиялық материалдарда ПТР арқылы жедел балау қою әдісін дер кезінде қолдану арқылы, ірі қара малдың трихофитиясына қарсы поливалентті инактивтендірілген вакцинаны өндірістік жағдайға жоспарлы түрде алдын алу және емдеу жұмыстары жүргізілген.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u> ; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	<i>Trichophyton verrucosum</i> қоздырғышын молекулярлық-генетикалық тест жүйесі (ПТР) әдісімен анықтау және поливалентті инактивтендірілген вакцинамен алдын алу және емдеу мақсаты, қойылған міндеттері диссертацияның тақырыбына сәйкес келеді.
	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) <u>толық байланысқан</u> ; 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Диссертациялық жұмыстың «Кіріспе», «Ғылыми әдебиеттерге шолу», «Өзіндік зерттеулер», «Зерттеу нәтижелерін бағалау» және талқылау», «Қорытынды», «Ұсыныстар» мен «Нұсқаулық» атты тараулары және оның бөлімдері бір-бірімен ұштасып, бір логикалық жүйеге жинақталып, өзара толық байланысқан және ғылыми еңбектің міндеттерін шешіп, мақсатына жетуге бағытталған.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар</u> ; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер: яғни микроскопиялық, өсінділік және ПТР) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған.
5. Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Ғылыми нәтижелер мен ережелер толығымен жаңа (ПТР әдісімен балау және поливалентті инактивтендірілген вакцинамен трихофития ауруын

			алдын алу және емдеу).
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертацияның қорытындылары жаңа. <i>Trichophyton verrucosum</i> қоздырғышын молекулярлық-генетикалық тест жүйесімен анықтау (ПТР әдісі) және поливалентті инактивтендірілген вакцинамен алдын алу және емдеу. ҚР пайдалы патентіне патент алынған. <i>Trichophyton verrucosum</i> қоздырғышын молекулярлық-генетикалық тест жүйесімен балау [Залалды материалда <i>Trichophyton verrucosum</i>-ды анықтау әдісі. ҚР №8224 Патенті (пайдалы модель), 2023 жыл 30 маусым].
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Молекулярлық-генетикалық тест жүйесі (ПТР) әдісімен <i>Trichophyton verrucosum</i> қоздырғышын балау, ветеринария саласында алғаш рет өндіріске енгізілген [Залалды материалда <i>Trichophyton verrucosum</i>-ды анықтау әдісі. ҚР №8224 Патент (пайдалы модель), 2023 жыл 30 маусым] патент алынған, сондықтан – диссертациялық жұмыстың техникалық тұрғыдан толығымен жаңа шешім болып табылады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Негізгі қорытындылар зертханалық және шаруашылық жағдайында жүргізілген зерт-теулер ауқымды дәлелдермен көрсетілген.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u>; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? 1) <u>ия</u>;	Қорғауға шығарылған әрбір қағидат диссертанттың зерттеу жұмыстарының нәтижелерімен расталған және мақалаларында жарық көрген, және патенттерінде нақтыланған. Ережелердің қолдану деңгейі өте кең, себебі ірі қара малының трихофитиясын балау және таралу деңгейіне дер кезінде тосқауыл қою үшін зертханалық жағдайда ПТР әдісімен балау жұмыстарын жүргізуді қажет етеді. Соңғы алынған нәтижелер мақалаларда және ҚР пайдалы патетімен дәлелденген.

		2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жанашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
8.	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) <u>ия</u>; 2) жоқ. 8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u>; 2) жоқ. 8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) <u>ия</u>; 2) жоқ. 8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған. 8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u>/жеткіліксіз.	Методикалық тұрғыдан алып қарағанда алға қойылған мақсатқа жету үшін ізденуші әдістемелерді дұрыс таңдап, алған және әрбір әдіске тиісті сілтемелер келтірілген. Демек, ғылыми нәтижелердің сенімділік дәрежеге сай екенін айқындаған. Трихофитиямен ауырған ірі қара малдары дәстүрлі зерт-ханалық және молекулярлық-генетикалық тест жүйесімен (ПТР әдісі) балау әдістерін қолдану арқылы орындаған, оның ішінде, яғни микроскопиялық, өсіндіні өсіріп бөліп алу және ПТР әдістері салыстырмалы нақтыланған. Диссертацияның қорытындылары өзара байланысқан және олар зертханалық және молекулярлық-генетикалық тест жүйесі (ПТР әдісі) зерттеулерімен негізделген және дәлелденген. Диссертациялық жұмыстағы берілген маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді, олар отандық, алыс және жақын шет елдік ғалымдардың ғылыми жұмыстарына сілтемелер жасау арқылы расталған. Ізденуші диссертациясында 163 ғылыми еңбектерді қолданған. Пайдаланған әдебиеттер тізімі, әдеби шолуға жеткілікті. Орындалған диссертациялық жұмыстың мазмұны теориялық
9	Практикалық құндылық	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) <u>бар</u>;	Орындалған диссертациялық жұмыстың мазмұны теориялық

	қағидаты	2) жоқ. 9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u>; 2) жоқ. 9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	жағынан маңызды. Диссертацияның өндірістік жағынан маңызы бар және зерттеу жұмыстарының нәтижелері ірі қара мал шаруашылықтарында трихофития індетін дер кезінде жедел балау мүмкіндігі өте жоғары. Диссертанттың құрастырған практикалық ұсыныстары толығымен жаңа болып табылады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) <u>жоғары</u>; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмысты жазу сапасы - жоғары. Ізденуші диссертациялық жұмысын жалпы талаптарға сай жазылған. Аталмыш диссертация кіріспеден, әдеби шолудан, материалдармен әдістерден, алынған нәтижелерді талқылаудан, қорытындыдан, пайдаланған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Осы алынған деректер диссертациялық жұмыстың жазу деңгейінің тұтас және жоғары сапасын көрсетеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертацияны жазу барысында кейбір терминдер қазақшаға аударылмай берілген. Мысалы: гифтер, мицелийлер, инфельтрат, пальпация, эпидермис және т.б. Бұл жазылған терминдер диссертацияның құндылығына нұсқан келтірмейді.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді).	Толығымен жеткілікті.	Диссертациялық тақырыбы бойынша 9 ғылыми жұмыс жарияланған, оның ішінде: 3 мақала ҚР ҒЖБМ ЖЖОКБК ұсынған басылымдарда, 1 мақала Scopus базасындағы басылымда, 2 ҚР пайдалы модельге патенті, 1 мақала халықаралық конференция материалдарында, 1 тәжірибелік ұсыныс және 1 әдістемелік нұсқау жарияланған.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына		Әбдіраманова Ботагөз Ақайдарқызының 6D120100 – «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға

	сәйкес)		ұсынған «<i>Trichophyton verrucosum</i>» қоздырғышын молекулярлық-генетикалық тест жүйесімен анықтау және поливалентті инактивтендірілген вакцинамен алдын алу және емдеу» тақырыбында орындалған диссертациялық жұмысы өзекті мәселелерге бағытталған. Сондықтан Әбдіраманова Ботагөз Ақайдарқызының 6D120100 – «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп санаймын.

Ресми рецензент:

биология ғылымдарының кандидаты,
«Микробиология және вирусология
ғылыми-өндірістік орталығы» ЖШС
Бас директорының ғылыми жұмыстар
жөніндегі орынбасары

(колы, тегі, аты-жөні)

Баймаханова Б.Б.

мерзімі « 03 » 06 20 25 ЖЫЛ